

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра **сучасної української мови**

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Правописна компетентність фахівця

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма _____
(назва програми)

Спеціальність _____
(вказати: код, назва)

Галузь знань _____
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти **I** _____
(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання **українська** _____
(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: канд. філол. наук., асистент кафедри сучасної української мови
Теслицька Галина Іллівна
(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <https://scholar.google.com.ua/citations?user=owM-s4EAAAAJ&hl=uk>
<https://moodle.chnu.edu.ua/user/files.php>

Контактний тел. **09980636944, 0508061273**

E-mail: g.teslitska@chnu.edu.ua, tgalina1024@gmail.com

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Програму навчальної дисципліни «Правописна компетентність фахівця» розроблено з урахуванням:

- сучасних вимог до фахівців різних галузей;
- в контексті становлення професійної мовнокомунікативної компетентності, визначальним складником якої є правописна компетентність;
- на основі системного погляду на сучасні тенденції потрактування освіченості людини з обов'язковим урахуванням здатності до передачі мови на письмі у процесі професійної діяльності.

У професіограмі фахівців різних галузей правописна компетентність – це одна з характеристик спеціаліста, оскільки вона є складником професійної мовнокомунікативної компетентності. Тому у професійній діяльності важливе значення мають вміння чітко й послідовно викласти власну думку, дотримуючись правил правопису й граматики, дібрати відповідні лексичні засоби тощо.

У програмі враховуються основні компоненти формування правописної компетентності (когнітивний, операційний, діяльнісний, ціннісно-смысловий та поведінковий).

Змістовно програма спрямована на здобуття слухачами та студентами знань у галузі орфографії української мови та формування уявлення про основні тенденції правописних норм з урахуванням Українського правопису 2019.

2. Мета навчальної дисципліни: поглиблення, закріплення й розширення, узагальнення й систематизація правописних знань з основних розділів української мови; вироблення практичних умінь і навичок удосконалення власного й чужого усного та писемного мовлення; формування орфографічної грамотності, що є основою розвитку комунікативної компетенції особистості; формування мовної особистості студента, вмінь й навичок вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

3. Завдання навчальної дисципліни.

Соціально-особистісні компетентності:

- усвідомлення необхідності навчання та самовдосконалення протягом життя;
- здатність вчитися й опановувати нові знання;
- стійка мотивація та наявність свідомого прагнення до вивчення української мови.

Інструментальні компетентності:

- здатність до усної та письмової комунікації українською мовою;
- засвоєння ключових орфографічних понять і правил;
- удосконалення орфографічних вмінь й навичок.

Професійні компетентності:

- формування правописної грамотності як складової загальної мовної культури людини, що забезпечує точність вираження думки і взаєморозуміння при письмовому спілкуванні;
- уміння співвідносити теоретичні знання з української мови з практичними потребами;
- систематизація й поглиблення знань студентів з правописних норм усіх рівнів української мови;

Загальнонаукові компетентності:

- розуміння значення загальнонаукових знань і сучасних методів пізнання природи для успішної професійної діяльності;
- прагнення до наукового обґрунтування своїх професійних дій (компетенції, які характеризують мотиваційний і ціннісно-змістовний аспекти загальнонаукової компетентності);
- базові уявлення про основи правопису, що сприяють розвитку загальної культури, соціалізації особистості, розумінню причинно-наслідкових зв'язків розвитку мови й суспільства, орієнтують на морально-етичні цінності, а також уміння використовувати ці знання в професійній діяльності;
- уміння використовувати інтернет-ресурси; базові уявлення про основи наукової діяльності та її організацію

4. Пререквізити.

Українська мова за професійним спрямуванням.

5. Результати навчання

Студент повинен знати:

- історію становлення українського правопису;
- основні положення правописної системи української мови;
- зв'язок орфографії з іншими мовознавчими дисциплінами;
- особливості понятійно-категорійного апарату;
- особливості функціонування норм української мови в усному та писемному мовленні.

Студент повинен розуміти:

- мовні норми;
- правописні принципи української мови;
- види орфограм за особливістю графічного знака;
- орфографічні правила.

Студент повинен уміти:

- ідентифікувати орфограми в усному та писемному мовленні, пояснювати їхню зумовленість принципами українського правопису;
- формулювати й застосовувати правила, ілюструючи їх власними прикладами;
- набути стійких навичок грамотного письма.
- розпізнавати та дотримуватися норм літературної мови, принципів написання слів;
- вільно оперувати орфографічним, граматико-орфоепічним матеріалом, що вивчається на практичних заняттях;
- демонструвати навички роботи з українськими лексикографічними джерелами (словниками) та іншою довідковою літературою.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2020	3	3	90	2	10	20	-	-	56	4	залік
Заочна	2020	3	3	90	2	4	6	-	-	80	-	залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Правопис частин основи слова та слів іншомовного походження													
Тема 1. Правопис – кодифіковані норми написання. Складові правопису: графіка, орфографія, пунктуація. Історія становлення українського правопису.	4	2			2		4	1					3	
Тема 2. Дискусії щодо українського правопису.	4		2			2	4						4	

Доцільність знання про підгрунтя правописних дискусій в Україні.												
Тема 3. Принципи українського правопису. Літерні позначення звуків: чергування голосних /приг.	6				2	4	6	1				5
Тема 4. Написання голосних в ненаголошеній позиції.	2					2	2					2
Тема 5. Літера <i>Г</i> . Правила вживання апострофа. Позначення м'якості на письмі.	2					2	2					2
Тема 6. Літери на позначення звуків: зміни груп приголосних; спрощення груп приголосних; подвоєння та подовження; подвоєння в словах іншомовного походження.	6	2	2			2	6		1			6
Тема 7. Правопис префіксів <i>роз-</i> , <i>без-</i> , <i>з-</i> , <i>с-</i> та ін.	2					2	2					2
Тема 8. Правопис суфіксів <i>-анн</i> , <i>-енн</i> , <i>-ан</i> , <i>-ен</i> , суфікси прикметників та дієприкметників. Особливості вживання активних дієприкметників. Суфікси пасивних дієприкметників, творення від них предикативних прислівників на <i>-но</i> , <i>-то</i> .	6		2			4	6		1			4
Тема 9. Вживання великої літери. Правопис прізвищ і географічних назв.	4	2				2	4					4
Тема 10. Написання слів іншомовного походження. Правопис відмінюваних слів іншомовного походження.	4		2			2	4		1			3
Тема 11. Правопис складних слів.	6		2			4	6		1			5
Разом за ЗМ 1	46	6	10		4	26	46	2	4			40
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Особливості правопису частин мови											
Тема 12. Іменники подвійного роду. Явище коливання у роді. Труднощі при відмінюванні іменників I, II відмін. Уваги до правопису окремих відмінків іменника (III–IV відміни).	6		2			4	6					6
Тема 13. Правопис відмінкових форм прикметників. Особливості творення присвійних прикметників. Ступенювання прикметників. Правопис власних назв іменникового та прикметникового типу.	6	2				4	6		1			5
Тема 14. Правопис відмінкових	6		2			4	6	1				5

форм числівників. Парадигма кількісних числівників. Правила вживання кількісних числівників з іменниками.												
Тема 15. Правопис займенників. Коректне вживання займенникових форм.	4		2			2	4					4
Тема 16. Дієслово. Дійсний спосіб. Теперішній час – особливості дієвідмінювання, частотні помилки. Форми майбутнього часу. Минулий та давноминулий час.	6	2	2			2	6	1				5
Тема 17. Флексії у формах наказового та умовного способу дієслів. Особливості дієслівного керування. Інфінітив – власне граматичне і синтаксичне вживання.	4					4	4					4
Тема 18. Особливості правопису та вживання прислівників.	6		2			4	6		1			5
Тема 19. Правопис службових слів та вигуків.	6					6	6					6
Разом за ЗМ 2	44	4	10			30	44	2	2			40
Усього годин	90	10	20		4	56	90	4	6			80

3.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Дискусії щодо українського правопису. Доцільність знання про підгрунття правописних дискусій в Україні.
2	Літери на позначення звуків: зміни груп приголосних; спрощення груп приголосних; подвоєння та подовження; подвоєння в словах іншомовного походження.
3	Правопис суфіксів <i>-анн</i> , <i>-енн</i> , <i>-ан</i> , <i>-ен</i> -, суфікси прикметників та дієприкметників. Особливості вживання активних дієприкметників. Суфікси пасивних дієприкметників, творення від них предикативних прислівників на <i>-но</i> , <i>-то</i> .
4	Написання слів іншомовного походження. Правопис відмінюваних слів іншомовного походження.
5	Правопис складних слів.
6	Іменники подвійного роду. Явище коливання у роді. Труднощі при відмінюванні іменників I, II відмін. Уваги до правопису окремих відмінків іменника (III–IV відміни).
7	Правопис відмінкових форм числівників. Парадигма кількісних числівників. Правила вживання кількісних числівників з іменниками.
8	Правопис займенників. Коректне вживання займенникових форм.
9	Дієслово. Дійсний спосіб. Теперішній час – особливості дієвідмінювання, частотні помилки. Форми майбутнього часу. Минулий та давноминулий час.
10	Особливості правопису та вживання прислівників.

3.2.2. Тематика індивідуальних завдань

Опрацювавши запропоновану літературу, підготувати повідомлення (реферат) на тему (вимоги до оформлення: 8 – 9 друкованих сторінок – 14 кегль, 1,5 інтервал, усі поля – 2 см):

№	Назва теми
1	Мовна ситуація в Україні.
2	Я маю мову чи язык?
3	Функції мови і мовна культура.
4	Образ рідного слова у мовному вихованні.
5	Історія українського правопису.
6	Правописні проблеми кінця ХХ – початку ХХІ ст.
7	Особові імена та прізвища, їх правопис.
8	Літера г в українській мові.
9	Складні слова в українській мові, особливості їх правопису.
10	Засоби милозвучності в українській мові.
10	З історії розвитку графіки.
11	Особливості правопису слів іншомовного походження.
12	Написання великої букви: найважливіші правила та складні випадки.
13	Написання частки НЕ з різними частинами мови.
14	Правопис географічних назв та утворених від них прикметників.
15	Подовження і подвоєння приголосних в українській мові, передача їх на письмі.
16	Кличний відмінок іменників в українській мові.
17	Конструкції з чужим мовленням. Передача на письмі чужої мови, цитат.
18	Принципи української орфографії.

3.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Правопис – кодифіковані норми написання. Складові правопису: графіка, орфографія, пунктуація. Історія становлення українського правопису.
2	Дискусії щодо українського правопису. Доцільність знання про підґрунтя правописних дискусій в Україні.
3	Принципи українського правопису. Літерні позначення звуків: чергування голосних /приг.
4	Написання голосних в ненаголошеній позиції.
5	Літера І. Правила вживання апострофа. Позначення м'якості на письмі.
6	Літери на позначення звуків: зміни груп приголосних; спрощення груп приголосних; подвоєння та подовження; подвоєння в словах іншомовного походження.
7	Правопис префіксів <i>роз-</i> , <i>без-</i> , <i>з-</i> , <i>с-</i> та ін.
8	Правопис суфіксів <i>-анн</i> , <i>-енн</i> , <i>-ан</i> , <i>-ен</i> , суфікси прикметників та діеприкметників. Особливості вживання активних діеприкметників. Суфікси пасивних діеприкметників, творення від них предикативних прислівників на <i>-но</i> , <i>-то</i> .
9	Вживання великої літери. Правопис прізвищ і географічних назв.
10	Написання слів іншомовного походження. Правопис відмінюваних слів іншомовного походження.
11	Правопис складних слів.
12	Іменники подвійного роду. Явище коливання у роді. Труднощі при відмінюванні іменників I, II відмін. Уваги до правопису окремих відмінків іменника (III–IV відміни).
13	Правопис відмінкових форм прикметників. Особливості творення присвійних прикметників. Ступенювання прикметників. Правопис власних назв іменникового та прикметникового типу.
14	Правопис відмінкових форм числівників. Парадигма кількісних числівників. Правила вживання кількісних числівників з іменниками.

15	Правопис займенників. Коректне вживання займенникових форм.
16	Дієслово. Дійсний спосіб. Теперішній час – особливості дієвідмінювання, частотні помилки. Форми майбутнього часу. Минулий та давноминулий час.
17	Флексії у формах наказового та умовного способу дієслів. Особливості дієслівного керування. Інфінітив – власне граматичне і синтаксичне вживання.
18	Особливості правопису та вживання прислівників.
19	Правопис службових слів та вигуків.

4. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (заліку).

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, написання реферату, створення лінгвістичного словника, створення презентації, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни.

При комплексній оцінці успішності викладач визначає види робіт і критерії оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, відведених навчальним планом, контингенту студентів.

Методи оцінювання

Метод письмового контролю. Здійснюється за допомогою контрольних робіт, творів, переказів, диктантів, письмових завдань, які можуть бути короточасними (15–20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики. Такий вид контролю переважає в процесі вивчення курсу «Правописна компетентність фахівця».

Метод усного контролю. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед студентом декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією групою студентів. Правильність відповідей визначається викладачем, коментується. За підсумками контролю виставляються оцінки.

Метод тестового контролю. В основі такого контролю лежать тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких свідчить про наявність (або відсутність) у студентів певних знань, умінь.

Метод самоконтролю. Передбачає формування в студентів умінь самостійно контролювати ступінь засвоєння навчального матеріалу, знаходити допущені помилки, неточності, визначати способи ліквідації виявлених прогалин.

Засоби оцінювання

- Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, тестування до кожної теми, доповіді за результатами самостійної роботи).
- Тематичне оцінювання (модульні контрольні роботи).
- Підсумкове оцінювання (залік).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Відмінний рівень (А). Студент змістовно викладає теоретичний матеріал, наводить приклади, аргументує тези; досконало володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні, завжди дотримується норм літературної мови. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, виконує в повному обсязі відповідно до вимог програми, виконує додаткові завдання.

Високий рівень (В). Студент знає теоретичний матеріал, наводить приклади; на високому рівні володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні,

дотримується норм літературної мови. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, виконує в повному обсязі відповідно до вимог програми.

Добрий рівень (С). Студент знає теоретичний матеріал, наводить приклади проте відповідь його стисла; на достатньому рівні володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні, але робить 3-4 помилки, переважно дотримується норм літературної мови. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, виконує в повному обсязі з окремими помилками.

Задовільний рівень (D). Студент знає теоретичний матеріал фрагментарно, наводить обмежені приклади; на задовільному рівні володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні, він припускається 5-6 помилок, його відповідь має суттєві недоліки щодо повноти й логіки викладу, він порушує норми літературної мови, словниковий запас обмежений. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, виконує частково, з помилками.

Достатній рівень (E). Студент знає окремі теми з теоретичного матеріалу, не наводить приклади; на достатньому рівні володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні, він припускається 7-8 помилок, його відповідь має вагомі прогалини та недоліки щодо повноти й логіки викладу, систематично порушує норми літературної мови, словниковий запас обмежений. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, виконує частково, з помилками.

Низький рівень (FX). Студент не знає теоретичний матеріал, не наводить приклади; не володіє вміннями і навичками використання правил в усному й писемному мовленні, він припускається більше 10 помилок, йому важко дати відповідь на теоретичне питання, він не дотримується норм літературної мови, словниковий запас обмежений. Практичні завдання, у тому числі й модуля самостійної роботи, не виконує.

Незадовільний рівень (F). Студент не володіє теоретичним матеріалом, він тільки має уявлення про окремі положення. Не може сформулювати визначень і правил. Мовлення студента збіднене. Практичні завдання не виконано.

Розподіл балів, які отримують студенти Для прикладу (залік)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)																			Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль №1											Змістовий модуль № 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	40	100	
2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4	4	3			4

Питання до для діагностики теоретичних знань студентів

1. Принципи українського правопису: орфографічні.
2. Правопис знака м'якшення.
3. Вживання апострофа.
4. Зміни приголосних за словотворення та словозміни.
5. Подвоєння та подовження приголосних на письмі.
6. Спрощення груп приголосних.
7. Правопис префіксів і суфіксів.
8. Правопис слів іншомовного походження.
9. Правопис прізвищ і географічних назв слов'янського походження.
10. Правопис великої літери.
11. Написання часток *не*, *ні* з різними частинами мови.
12. Написання складних іменників.
13. Особливості правопису відмінкових закінчень іменників.
14. Особливості правопису закінчень іменників II відміни чоловічого роду в Р.в. однини.
15. Особливості правопису відмінкових закінчень прикметників.
16. Написання складних прикметників.

17. Особливості відмінювання і написання числівників.
18. Зв'язок числівників з іменниками.
19. Особливості відмінювання й правопису займенників.
20. Правопис особових закінчень дієслів.
21. Написання дієприкметників і дієприслівників.
22. Правопис сполучників.
23. Правопис прийменників.
24. Написання часток.
25. Правопис вигуків різних груп.
26. Написання звуконаслідувальних слів.

5. Рекомендована література

5.1. Базова (основна)

1. Практикум з українського правопису /наук. ред. проф. Ковалевська Т. Ю. ; за заг. ред. Дружинець М. Л. Одеса, 2018. 396 с.
2. Український правопис / Національна академія наук України. Київ, 2019. 391 с.
3. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови: посібник. Київ, 2012. 270 с.

5.2. Допоміжна

1. Глазова О. П. Українська орфографія : навч. посібник. / Олександра Павлівна Глазова – Х. : Веста : Ранок, 2005. – 384 с.
2. Український орфографічний словник: Близько 165 тис. слів / За ред. В. М. Русанівського ; уклад.: В. В. Чумак та ін. — 5-е вид., переробл. і доповн. — К. : Довіра, 2006. — 940 с. — (Словники України).
3. Фурдуй М. І. Українська мова: Практикум з правопису: Навч. посіб. - К.: Либідь, 2003. - С. 129-132.
4. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс. – К.: Вища школа, 2007. – С. 324 – 366.
5. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. / Іван Пилипович Ющук — 4те вид. — К. : Освіта, 2000. — 254 с.

6. Інформаційні ресурси

1. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
2. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
3. <http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007/>
4. <http://slovopedia.org.ua/35/53392-0.html>
5. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
7. <http://litton.org.ua/orfografiya/xochu-buti-gramotnim>
8. <https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/httpsdoi.org10.31174send-pp2020-219viii87-05.pdf>